

Broj 01/ 3105

Podgorica, 21.10.2022.godine

UNIVERZITET CRNE GORE
-Odboru za doktorske studije i Senatu-

PODGORICA

Predmet: Materijal za sjednicu Odbora i Senata

Poštovani,

U skladu sa članom 34. Pravila doktorskih studija, dostavljamo Vam materijal za narednu sjednicu Odbora za doktorske studije, odnosno Senata Univerziteta Crne Gore i to:

-Ocjena podobnosti doktorske teze i kandidata (obrazac D1) sa prapatnom dokumentacijom za mr Filipa Petrovića.

DEKAN
Prof. dr Mijat Jocović

**UNIVERZITET CRNE GORE
EKONOMSKI FAKULTET PODGORICA
DOKTORSKE STUDIJE**

Br. 01/ 3/08
Podgorica, 21.10.2022.god.

Na osnovu čl. 64. Statuta Univerziteta Crne Gore, člana 34. Pravila doktorskih studija, Vijeće Ekonomskog fakulteta je na elektronskoj sjednici održanoj 21.10.2022.godine donijelo

O D L U K U

1. Usvaja se Izvještaj Komisije za ocjenu podobnosti doktorske teze i kandidata **mr Filipa Petrovića**.
2. Prihvata se kao podobna za izradu doktorska teza pod nazivom „**Uloga internacionalizacije u pozicioniranju univerziteta i podsticanju inovacija i nacionalne konkurentnosti (The role of internationalization in positioning universities and fostering innovation and national competitiveness)**“ i kandidat **mr Filip Petrović**.
3. Predlog dostaviti Odboru za doktorske studije i Senatu Univerziteta Crne Gore koji su nadležni za donošenje konačne Odluke.

O B R A Z L O Ž E N J E

Vijeće Ekonomskog fakulteta je na elektronskoj sjednici održanoj 21.10.2022.godine razmatralo Izvještaj Komisije za ocjenu podobnosti doktorske teze „**Uloga internacionalizacije u pozicioniranju univerziteta i podsticanju inovacija i nacionalne konkurentnosti (The role of internationalization in positioning universities and fostering innovation and national competitiveness)**“ i kandidata **mr Filipa Petrovića**.

Na osnovu izloženog odlučeno je kao u dispozitivu.

DOSTAVLJENO:

- a/a
- referentu doktorskih studija,
- Centru za doktorske studije,
- Senatu UCG.

OCJENA PODOBNOSTI DOKTORSKE TEZE I KANDIDATA

OPŠTI PODACI O DOKTORANDU	
Titula, ime i prezime	mr Filip Petrović
Fakultet	Ekonomski fakultet, Univerzitet Crne Gore
Studijski program	Doktorske studije ekonomije
Broj indeksa	D 07/16
Podaci o magistarskom radu	Naziv: Uticaj zdravstvene zaštite na privredni razvoj, Naučna oblast: Ekonomija javnog sektora, Ekonomski fakultet, Univerzitet Crne Gore, Podgorica, 2014, Srednja ocjena: 10.00 (A)
NASLOV PREDLOŽENE TEME	
Na službenom jeziku	„Uloga internacionalizacije u pozicioniranju univerziteta i podsticanju inovacija i nacionalne konkurentnosti“
Na engleskom jeziku	"The role of internationalization in positioning universities and fostering innovation and national competitiveness"
Datum prihvatanja teme i kandidata na sjednici Vijeća organizacione jedinice	02.06.2022. godine
Naučna oblast doktorske disertacije	Ekonomija
Za navedenu oblast matični su sljedeći fakulteti	
Ekonomski fakultet, Univerzitet Crne Gore	
A. IZVJEŠTAJ SA JAVNE ODBRANE POLAZNIH ISTRAŽIVANJA DOKTORSKE DISERTACIJE	
Javna odbrana polaznih istraživanja kandidata mr Filipa Petrovića organizovana je na Ekonomskom fakultetu Univerziteta Crne Gore, u Podgorici (sala <i>Tempus</i>), u utorak, 19. jula 2022. godine, sa početkom u 09:00 časova, pred Komisijom u sastavu: doc. dr Julija Cerović Smolović (predsjednica Komisije), prof. dr Danijela Jaćimović (mentor) i prof. dr João Correia Leitao (komentor). Predsjednica Komisije, doc. dr Julija Cerović Smolović, upozнала je kandidata i članove Komisije sa procedurom odbrane te dala riječ kandidatu da izloži rezultate dosadašnjeg rada i zaključke do kojih je došao tokom polaznih istraživanja. Kandidat je obrazložio temu, predstavio rezultate polaznih istraživanja i izložio detaljan plan istraživanja koji uključuje ciljeve, hipoteze, metodologiju, očekivani naučni doprinos i konsultovanu literaturu. Nakon izlaganja kandidata, uslijedila je akademska diskusija, komentari i pitanja članova Komisije, koja su data u prilogu. Komisija je uzimajući u obzir kvalitet sprovedenih polaznih istraživanja i kvalitet odbrane, jednoglasno donijela odluku da je kandidat uspješno odbranio sprovedena polazna istraživanja. Odbrana polaznih istraživanja završena je u 10:40 časova.	

B. OCJENA PODOBNOSTI TEME DOKTORSKE DISERTACIJE**B1. Obrazloženje teme**

Doprinos različitih dimenzija intelektualnog kapitala (IK) institucija visokog obrazovanja (IVO) njihovom učinku i podsticanju inovacija i nacionalne konkurentnosti, predmet su istraživanja ove doktorske disertacije.

Univerziteti su važne ustanove u jednom društvu i igraju fundamentalnu ulogu u socijalnom, ekonomskom, kulturnom i političkom razvoju zemlje (Shahbazi et al. 2011).

Ukupan intelektualni kapital institucija visokog obrazovanja (IKIVO) može se objasniti kao sva nematerijalna imovina, koja uključuje: procese, inovativne kapacitete, patente, priznanje od društva, ali i prećutna znanja, sposobnosti, talente i vještine svojih kadrova, kao i njihovu umreženost i kontakte (Ramirez and Gordillo 2014, Rossi et al. 2018, Veltri et al. 2014; Secundo et al. 2015; Pedro et al. 2019, Iu et al. 2009). IKIVO ima važnu ulogu i utiče na performanse visokoškolskih ustanova pružajući im konkurentsku prednost (Više u odjeljku „Pregled literature“).

Pozicioniranje univerziteta, odnosno mjerenje njihovog učinka, tj. performansa, moguće je zahvaljujući referentnim rang listama, kreiranim od strane međunarodnih tijela, među kojima su najpoznatije i najpouzdanije The Academic Ranking of World Universities (ARWU) i Times Higher Education World University Rankings (THE). Rad IVO, na tim rang listama, vrednuje se i personifikuje kroz: nastavu, istraživanje, internacionalizaciju i prenos znanja.

Iako su internacionalni aspekti visokog obrazovanja (diseminacija rezultata istraživanja, individualna mobilnost studenata i istraživača, izvoz sistema visokog obrazovanja) zabilježeni još između XVIII i XIX vijeka (De Wit and Merckx, 2012), internacionalizacija univerziteta pojava je koja zahtijeva dalja istraživanja. Ona podrazumijeva razvoj visoko talentovanih, naučnih, ljudskih potencijala, a ima poseban značaj za stvaranje i razvoj IK, posebno u malim ekonomijama, poput Crne Gore. Internacionalizacija je jedna od najvažnijih vrijednosti u standardima performansi visokoškolskih ustanova (Bas et al. 2017), a može se objasniti kao integracija međunarodne i međukulturalne dimenzije u svrhu nastave, istraživanja i pružanja usluga IVO (Knight, 2004, Childress, 2009). Kako finansiranje IVO postaje predmet stručne rasprave, kategorija koja takođe dobija na značaju je transfer znanja. Prenos znanja, zajedno sa internacionalizacijom, strateško je pitanje koje obezbeđuje sredstva za razvoj visokoškolskih ustanova i podrazumijeva aktivnosti koje generišu ili koriste znanje izvan akademske zajednice (Pedro, Alves, Leitao, 2020).

Konkurencija na tržištu visokog obrazovanja nametnula je univerzitetima da uvijek traže različite i nove načine i sredstva za privlačenje studenata, ali i odličnih naučnika - predavača i istraživača, koji su prepoznati kao glavne interesne grupe, tj. stekholderi IVO. Pod uticajem globalizacije, internacionalizacija je pronašla način da univerzitetima pruži veći kvalitet rada, a samim tim i bolju poziciju na tržištu visokog obrazovanja. Zbog toga bi male, a ipak nedovoljno razvijene zemlje, posebno one u kojima univerziteti imaju dominantnu ulogu u inovativnoj djelatnosti, poput Crne Gore, trebalo posvetiti posebnu pažnju internacionalizaciji i prenosu znanja. Veći stepen internacionalizacije dovodi do boljeg pozicioniranja visokoškolskih ustanova na rang listama, što privlači više studenata i istraživača, a istovremeno dovodi do povećanja IKIVO i potencijala za stvaranje inovacija koje, u krajnjem, stimulišu nivo konkurentnosti zemlje.

Stoga će se teza fokusirati na internacionalizaciju IVO i njihovu ulogu u međunarodnom pozicioniranju univerziteta i podsticanju inovativnosti i nacionalne konkurentnosti u Crnoj Gori, na osnovu iskustava izabranih zemalja: Slovenije, Slovačke, i Portugala. Prema zvačnim podacima za 2021. godinu, dostupnim na European Innovation Scoreboard (EIS), sve četiri zemlje (Crna Gora, Slovenija, Slovačka i Portugal) kao zajedničku karakteristiku imaju to što se inovacioni rast temelji na informacionim tehnologijama, uz neizostavnu komponentu – ljudske resurse, što daje polaznu osnovu za izradu studija slučaja i prenos iskustava i praksi iz izabranih zemalja u Crnu Goru.

Pored toga, Crna Gora sa Slovenijom dijeli i isustvo iz prošlosti, kako su obje zemlje nekada bile članice Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. S tim u vezi, razvojni put Slovenije, koja je danas članica EU, za Crnu Goru od posebnog je značaja, a ispitivanje internacionalizacije njihovih univerziteta i otvaranje ka Evropi i svijetu, uz očuvanje nacionalne kulture i jezika, može doprinijeti razvoju crnogorskih IVO. Ono što EIS kao snagu Slovenije prepoznaje jeste i saradnja sa društvom, sa različitim nosiocima aktivnosti, što je za Crnu Goru, a naročito naše IVO od posebne važnosti, a ono u čemu Slovenija u posljednje vrijeme prednjači, prema podacima EIS-a, jesu javno-privatno i međunarodno naučno ko-izdavaštvo.

Osim ljudskih resursa i informacionih tehnologija, snaga Slovačke prepoznata od strane EIS-a jeste i održivost životne sredine. Crna Gora je još od 1991. godine proglašena ekološkom državom i kao rastuća turistička destinacija posebno mora voditi računa o očuvanju svojih prirodnih resursa, pa inovacije nikako ne smiju naškoditi kvalitetu životne sredine. Iskustvo Slovačke u ovom dijelu može doprinijeti Crnoj Gori u segmentu jačanja nacionalne konkurentnosti. Posljednjih godina, inovacioni potencijal Slovačke povećao se i u oblasti tercijarnog obrazovanja, internacionalnog naučnog ko-izdavaštva i najcitiranijih publikacija.

Portugal je zemlja sa mnogo dužom istorijom članstva u EU (od 1986) i predstavlja model internacionalizacije koji bi se mogao koristiti kao krajnji cilj. EIS pored upotrebe informacionih tehnologija, kao snage Portugala prepoznaje i atraktivne istraživačke sisteme, kao i digitalizaciju. Prema EIS-u, u top tri indikatora za inovacioni potencijal Portugala spadaju: inostrani studenti doktorskih studija, internacionalna naučna saradnja (ko-izdavanja) i mobilnost naučno-tehnološkog osoblja, naročito inter-sektorska mobilnost. Sve navedeno, predstavlja ono čemu crnogorske IVO, kao nosioci inovacione djelatnosti u Crnoj Gori, treba da teže.

Crnogorska strategija razvoja visokog obrazovanja iz 2020. godine stavila je internacionalizaciju kao jedan od prioriteta na koji IVO treba da stave fokus. Međutim, iako postoji dokumentacija, na nacionalnom i institucionalnom nivou, koja podstiče mobilnost istraživača, u praksi su zabilježeni relativno skromni rezultati, kako za dolaznu, tako i za odlaznu mobilnost.

Naši univerziteti osim sa internacionalizacijom, imaju problem i sa vidljivošću, prepoznatljivošću i pozicioniranjem u oblasti visokog obrazovanja, nauke i istraživanja u Evropi. Takođe, visokoškolske ustanove u Crnoj Gori zaostaju za konkurentima iz zapadnoevropskih zemalja i potrebno je uložiti dodatne napore da se naši domaći istraživači uključe u međunarodne tokove nauke i istraživanja.

U Završnom izvještaju mapiranja ekonomskog, inovacionog i naučnog potencijala Crne Gore, koji je za Ministarstvo nauke pripremio nezavisni stručnjak Hugo Hollanders, u martu 2018. godine, naglašeno je da je inovativni potencijal naše zemlje blizu prosjeka, dok je naučni potencijal u porastu.

Donošenjem Zakona o inovacionoj djelatnosti (2020) u Crnoj Gori stvoren je institucionalni okvir za inovacioni sistem, definisana struktura i odnosi institucija, te stvoreni preduslovi za upravljanje inovacionim sistemom u Crnoj Gori. Podaci dostupni u Strategiji inovativnih djelatnosti, za period 2016-2020, pokazuju da u Crnoj Gori naučne i inovativne aktivnosti obavlja 58 licenciranih naučno-istraživačkih institucija, pretežno fakulteti i tri univerziteta, što jasno ukazuje da univerziteti i zaposleni - naučno-istraživačko osoblje, predstavljaju nosioce ideje ekonomskog razvoja zasnovanog na ekonomiji znanja i inovacijama.

Ključni izazovi, prepoznati Strategijom inovativnih djelatnosti i Strategijom razvoja visokog obrazovanja, odnose se na jačanje ljudskih potencijala za nauku i istraživanje u vidu povećanja broja istraživača i inovatora, veće internacionalizacije crnogorskih IVO, kao i povećano učešće u programima EU koji podstiču inovacije i tehnološki razvoj, dok se u Strategiji za inovativne djelatnosti posebna pažnja usmjerava na komercijalizaciju istraživanja i plasman ideja na tržište, ali i na razvoj mobilnosti istraživača i internacionalizaciju crnogorskih univerziteta, kao i usvajanje i implementaciju Principa Evropske povelje za istraživače i Kodeksa zapošljavanje istraživača na univerzitetima.

B2. Cilj i hipoteze

Cilj ove doktorske teze je da izmjeri uticaj i značaj komponenti IKIVO (inovativni potencijal, interni potencijal za upravljanje znanjem, saradnja sa društvom) na učinak univerziteta (nastava, istraživanje, internacionalizacija, transfer znanja, kvalitet akademskog i radnog života).

Na osnovu dobijenih rezultata, cilj je stvoriti i predložiti model internacionalizacije ustanova visokog obrazovanja u Crnoj Gori, što će dovesti do njihovog boljeg pozicioniranja na međunarodnim rang listama, a takođe imati pozitivan i ohrabrujući uticaj na nivo inovativnosti u zemlji, samim tim i nivo nacionalne konkurentnosti.

Istraživanje će biti urađeno kroz:

- Kvantitativni pristup i
- Kvalitativni pristup.

Kvantitativni (statistički) pristup istražio bi na koji način komponente IK stupaju u interakciju sa ključnim pokazateljima uspješnosti IVO: nastava, istraživanje, internacionalizacija, prenos znanja i kvalitet akademskog/radnog života, na osnovu percepcije glavnih stejkholdera IVO - studenata i predavača/istraživača. S tim u vezi, nameće se sljedeće istraživačko pitanje:

IP: Koja komponenta IKIVO ima najveći uticaj na ključne pokazatelje učinka IVO?

Pristup će tražiti nematerijalne veze s ciljem da pruži pionirski doprinos boljem razumijevanju toga da li IKIVO ima uticaj na performanse IVO, uključujući subjektivniju dimenziju vezanu za percepciju studenata i predavača/istraživača. Uspješnost IVO mjeri se: nastavom, istraživanjem, internacionalizacijom i prenosom znanja, prema komponentama i pokazateljima koje koriste pouzdane rang liste univerziteta - ARWU, Akademsko rangiranje svjetskih univerziteta od strane Shanghai Ranking Consultancy i THE - Times Higher Education Svjetska univerzitetska rang lista; ali i sa kvalitetom akademskog i radnog života (KAŽ, KRŽ), prema Pedro et al. (2016), Sirgi et al. (2001) i Parsa et al. (2014).

H1: Inovativni potencijal (IP) je pozitivno i statistički značajno povezan sa učinkom IVO, prema percepcijama zainteresovanih strana.

Objašnjenje: Inovativni potencijal IVO predstavlja sve najvrjednije ljudske resurse, personifikovane u osoblju (Shehzad et al., 2014). Ljudski kapital predavača i istraživača proističe iz njihovih nastavnih kapaciteta i istraživačkih sposobnosti (Cricelli et al. 2018). Zainteresovane strane doživljavaju ljudski kapital kao izvor stvaranja unutrašnjeg i spoljašnjeg znanja (Barbosa et al. 2016). Ljudski resursi su najvažniji faktor koji određuje bolje IVO (Zlate i Enache 2015), posebno u onim IVO usmjerenim ka istraživanju i inovacijama (Cricelli et al. 2018). Inovativni potencijal je veoma važan za IVO i može (ili ne) biti direktno povezan sa njihovim nivoom učinka u različitim kontekstima.

H2: Interni potencijal za upravljanje znanjem (IUZ) je pozitivno i statistički značajno povezan sa učinkom IVO, prema percepcijama zainteresovanih strana.

Objašnjenje: Aktivnosti vezane za IUZ visokoškolskih ustanova uključuju svo eksplicitno znanje povezano sa unutrašnjim organizacionim procesima promocije, komunikacije i upravljanja znanjem, koje obuhvata organizacione aspekte i tehnološke resurse (Pedro et al., 2019). Aktivnosti IUZ visokoškolskih ustanova odgovaraju znanju koje proizilazi iz unutrašnjih organizacionih procesa (Cricelli et al., 2018), a takođe proističu i iz upravljanja unutrašnjim odnosima između tehnoloških komponenti i organizacione kulture (Ramirez Corcoles et al. 2011). Chatterji i Kiran (2017) bave se odnosom između performansi visokoškolskih ustanova i intelektualnog kapitala, otkrivajući da aktivnosti IUZ imaju pozitivan uticaj na performanse visokoškolskih ustanova. Aktivnosti IUZ pružaju podršku ljudskim resursima visokoškolskih ustanova i imaju pozitivan uticaj na učinak (Shehzad et al., 2014).

H3: Saradnja sa društvom (SSD) je pozitivno i statistički značajno povezana sa učinkom IVO, prema percepcijama zainteresovanih strana.

Objašnjenje: SSD visokoškolskih ustanova sa društvom proteže se kroz institucionalne odnose koji se izgrađuju i održavaju između visokoškolskih ustanova i neakademskih partnera (npr. kompanije, lokalna uprava, društvo), i percepcije zainteresovanih strana o instituciji (npr. imidž, reputacija, pouzdanost) (Pedro i dr. 2019). SSD uključuje odnose između organizacije i njenog okruženja (Alcaniz et al. 2011), a ove mreže sa spoljnim entitetima i organizacijama predstavljaju osnovnu komponentu saradnje IVO sa društvom (Ramirez et al. 2007). Saradnja sa društvom ima direktan i značajan uticaj na performanse IVO iz Indonezije (Anggraini et al. 2018), kao i iz Indije (Chatterji i Kiran 2017) dok to nije slučaj sa IVO iz Pakistana (Shehzad et al., 2014). Iako su aktivnosti IUZ od velikog značaja za visokoškolske ustanove, uprkos tome što se razlikuju u zavisnosti od zemlje do zemlje, SSD može igrati ulogu u određivanju učinka visokoškolskih ustanova.

B3. Metode i plan istraživanja

Savremena naučna praksa zahtijeva kombinaciju precizno definisanog istraživačkog pitanja i odabira odgovarajućih metoda, koheziju više naučnih disciplina, uz poštovanje evropskih

standarda izrade naučnog rada, čime se obezbjeđuje inovativni potencijal disertacije. Istraživanje će se vršiti korišćenjem kvantitativnih i kvalitativnih analiza. S tim u vezi, prikazan je istraživački pristup koji će biti primijenjen, kako bi se ostvarili očekivani ishodi i postavljeni ciljevi:

Kvantitativni pristup:

➤ Prikupljane podataka:

- a. Radeći sa svojim mentorima, kandidat će napraviti upitnike relevantne za EU univerzitete, koji odgovaraju zemljama u uzorku, posebno Crnoj Gori. Upitnici, putem kojih će biti prikupljeni svi neophodni podaci, su sa strukturiranim i zatvorenim pitanjima i Likertovom skalom od 7 tačaka. Jedan upitnik će biti namijenjen studentima, a drugi predavačima/istraživačima.

Na početku, oba upitnika će imati tri odjeljka i ukupno trideset dva (32) pitanja vezana za IKIVO, gdje će studenti ili predavači/istraživači naznačiti nivo saglasnosti koji pripisuju svakoj stavki navedenoj za mjerenje IK institucije u kojoj studiraju ili rade. Kao što je ranije pomenuto, postoje tri komponente IK, tako da će svaka od njih biti obrađena u okviru upitnika:

- i. Inovativni potencijal (11 pitanja, po svakom upitniku),
 - ii. Interni potencijal za upravljanje znanjem (11 pitanja, po svakom upitniku); i
 - iii. Saradnja sa društvom (10 pitanja, po svakom upitniku).
- b. Kao što je ranije istaknuto, glavna aktivnost ovog istraživanja je ispitivanje uticaja komponenti IK na učinak IVO; upitnici će tretirati kategorije „učinka“ na sljedeći način:
 - i. Nastava, radno okruženje i učenje - tri pitanja po svakom upitniku;
 - ii. Istraživanje (obim, prihodi i reputacija) – pet pitanja po svakom upitniku;
 - iii. Internacionalizacija (studenti, osoblje i istraživane) – tri pitanja po svakom upitniku;
 - iv. Prenos znanja i tehnologije – jedno pitanje po svakom upitniku;
 - v. Kvalitet akademskog života, za studente – sa 39 pitanja,
 - vi. Kvalitet radnog života, za profesore i istraživače - sa 16 pitanja.
 - c. Za prikupljanje potrebnih podataka, koristiće se stratifikovani uzorak sastavljen od četiri stratumata (Crna Gora, Slovenija, Slovačka i Portugal) iz kojih će biti odabran prost slučajni uzorak. Uzorkom će biti obuhvaćeno približno 800 studenata i 600 predavača/istraživača, sa evropskih javnih i privatnih univerziteta; Uzorak će sačinjavati evropske IVO, koje se bave i nastavom i istraživanjem, kao i organizacijom programa na različitim nivoima studiranja, a nastojće se da uzorkom budu ispoštovani i ostali kriterijumi, poput jednake zastupljenosti muškaraca i žena, različite starosne strukture, studenti sva tri nivoa studija i predavači/istraživači različitih nivoa zvanja. Drugim riječima, vodiće se računa da polna struktura, zastupljenost na godinama studiranja, starosna struktura, kako za studente tako i za predavače, u svim stratumima, bude usklađena sa istim udjelima na nivou populacije, a ti podaci će biti obezbijeđeni iz baza podataka studenata i predavača na pomenutim univerzitetima. Takođe, prateći metodologiju prethodno navedenog istraživanja (Pedro i dr. 2019) gdje je studija obuhvatala 738 anketiranih studenata i predavača na nivou visoko-školskih institucija iz Portugala, a poredeći nivo stanovništva i broja studenata u drugim zemljama (Slovačka, Slovenija i Crna Gora), procjena broja anketiranih studenata i predavača za te zemlje bi bila sljedeća: 401 za Slovačku, 155 za Sloveniju i 50 za Crnu Goru. Zbirno, to je nešto

ispod 1400 anketiranih, što je okvirno podijeljeno na 800 studenata i 600 predavača, kako je prethodno navedeno.

- d. Upitnici će biti napravljeni u elektronskoj formi i kroz dostupne kanale komunikacije biće distribuirani našim ciljnim grupama tokom studijskih posjeta kandidata, ali i kroz asocijaciju „TEPSA“ i njene partnere.

➤ **Metodologija:**

- e. Za svrhu ovog istraživanja biće razvijen Model strukturne jednačine (Structural Equation Model-SEM) kako bi se ispitao uticaj izabranih varijabli na učinak IVO; SEM je poznati model multivarijantne statističke analize koji ima široku upotrebu u društvenim naukama (Cunningham, 2008; Pearl, 2000), posebno kada se radi sa više posmatranih varijabli. Koristan je u testiranju teorija koje sadrže više jednačina koje uključuju odnose zavisnosti (Hair et al., 2016). Model se može koristiti kao potvrdna tehnika i kao istraživačka analiza (Schreiber et al., 2006). Prije izrade modela, biće realizovana analiza pouzdanosti koja će pokazati da li su podaci odgovarajući za SEM. Biće primenjena Kayser-Meyer-Olkin (KMO) mjera adekvatnosti uzorkovanja i Bartletov test sferičnosti, kao i Cronbach alfa koeficijenti pouzdanosti;
- f. Modeli strukturnih jednačina će biti procijenjeni metodom procjene maksimalne vjerovatnoće sa R paketom ili SPSS-om. Takođe, sva izračunavanja će se raditi sa R paketom i SPSS-om.
- g. Dva SEM modela će biti kreirana: jedan za studente (M1), a drugi za predavače/istraživače (M2). Kako u oba modela postoji konstrukt drugog reda (učinak), ova analiza usvaja pristup u dva koraka (Vright et al., 2012): (i) samo tretiranje konstrukata prvog reda M1 i M2 (modeli M1a i M2a) i (ii) izračunavanje modela nakon uključivanja agregatnih rezultata kao indikatora konstrukata drugog reda (modeli M1b i M2b).

Kvalitativni pristup:

Analiza studije slučaja internacionalizacije, za ukupno osam univerziteta (po četiri iz privatnog i javnog sektora; po dva univerziteta u svakoj zemlji) iz četiri zemlje: Slovenije, Slovačke, Portugala i Crne Gore:

- a. Analiza različitih praksi internacionalizacije, ograničenja i izazova za proces internacionalizacije u visokom obrazovanju u zemljama iz uzorka;
- b. Analiza izvještaja za nacionalne sisteme inovacija, zasnovana na zvaničnim istraživanjima i podacima, dostupnim na European Innovation Scoreboard: https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/innovation/scoreboards_en, koji pruža ključne pokazatelje učinka i uporednu analizu inovativnog performansa u zemljama EU, drugim evropskim zemljama i regionalnim susjedima. Ovim mehanizmom procjenjuju se relativne snage i slabosti nacionalnih sistema za inovacije i pomaže se zemljama da identifikuju oblasti u koje treba uložiti dodatne napore za njihov dalji razvoj, što podržava našu kvantitativnu analizu i daje osnovu za objašnjenje uticaja univerziteta na podsticanje nacionalne konkurentnosti i inovacija;

- c. Analiza stvaranja i podsticanja inovativnih praksi u ovim zemljama;
- d. Uzorak čine zemlje čije bi se prakse mogle koristiti kao model strategije internacionalizacije visokog obrazovanja u Crnoj Gori;
- e. Ovaj dio istraživanja će se realizovati kroz studentske posjete kandidata (od dva do tri mjeseca u svakoj od navedenih zemalja;

Prednosti mobilnosti u odabranim zemljama ogledaju se u sljedećem:

- f. Prije svega, Slovenija i Crna Gora su male zemlje, bivše jugoslovenske republike, koje su u prošlosti imale institucionalno sličan sistem istraživanja i razvoja, ali i dalje imaju ograničene ljudske i finansijske resurse i pokušavaju da se što više integrišu u Evropski istraživački prostor, dok je Slovačka, takođe manja država u Evropi, sa sličnom prošlošću i iskustvima iz komunizma i socijalizma. Ove sličnosti ukazuju na to da postoji prostor za saradnju, kao i da bi vjerovatno neka od njihovih rješenja u dizajnu institucija i naučno-istraživačkog sistema u zemlji mogla biti važna za Crnu Goru. Slovenija je pokušala da primijeni različite pristupe kroz osnivanje institucija za podršku promociji preduzetništva (tehnološki parkovi, inkubatori, centri izvrsnosti, centri kompetencija itd) i primjenu različitih instrumenata (slovenačko iskustvo pokazuje da su neke od ovih politika bile uspješne, dok druge nisu dale očekivane rezultate, posebno ne u oblasti privrednog rasta i konkurentnosti). Iako su slovenački pokazatelji rezultata istraživanja ostvareni čak i iznad prosjeka EU, rezultati postignuti primjenom inovacija u smislu povećanja izvoza visoke tehnologije ili dodatne vrijednosti, ispod su očekivanja. Činjenica da je Slovenija često slijedila i primjenjivala preporučene najbolje prakse na nivou EU čini slovenačko iskustvo veoma relevantnim za Crnu Goru. S jedne strane, slovenačke greške se mogu izbjeći, a s druge strane se može osmisliti optimalna politika za inovacije. To bi pomoglo tranziciji ka ekonomiji, odnosno društvu zasnovanom na znanju, sa nacionalnim inovacionim sistemom koji najbolje odgovara mogućnostima zemlje i koji bi najbolje podržao poslovni sektor, a posebno njegovu izvoznu komponentu;
- g. S druge strane, Slovačka je jedno od najtraženijih odredišta za mobilnost istraživača, što ove univerzitete čini atraktivnim za ispitivanje primijenjenog organizacionog modela. Komparativna analiza ova dva univerziteta jasno će ukazati na ispravne segmente organizacije i dati jasan signal u kom pravcu treba krenuti dalji razvoj i organizacija crnogorskih visokoškolskih ustanova. Osim toga, kako su Univerzitet Crne Gore i Univerzitet u Ljubljani, kao i Univerzitet Comenius u Bratislavi članovi prve transevropske Asocijacije za pitanja ekonomske integracije "TEPSA" saradnja u ovoj disertaciji će omogućiti sticanje širih znanja dostupnih u okviru oviog „think-tank“-a, važnih za bolje pozicioniranje u Evropskom istraživačkom prostoru, što dodatno poboljšava ovaj doktorski projekat i daje snažniji efekat planirane mobilnosti;
- h. Univerzitet Beira Interior u Portugalu je takođe visoko internacionalizovana visokoškolska ustanova, sa koje je idealno uraditi planiranu studiju za Portugal, relativno geografski malu i staru članicu EU. Sličnost sa Crnom Gorom je i činjenica da je to mediteranska zemlja, koja baštini tradicionalne, porodične vrijednosti, što crnogorski istraživači najčešće navode kao razlog zašto ne učestvuju u programima mobilnosti. Tačnije, želja i namjera je da se ispita kako su Portugalci, koji polaze od slične kulturne situacije, ipak uspjeli da motivišu svoje istraživače da budu mobilni i da privuku strane, spoljne naučne potencijale da dođu na njihove institucije. U Portugalu, visokoškolske ustanove su nedavno iskusile intenzivne procese internacionalizacije sa rastućim

rezultatima u proizvodnji i širenju znanja, naučnim istraživanjima, međunarodnoj mobilnosti i akademskoj saradnji (Heitor i Horta 2011).

B4. Naučni doprinos

Kroz predloženi originalni i inovativni istraživački pristup, doprinos ovog naučnog istraživanja se ogleda u:

- a. Razvijanju statistike, tj. metrike, s ciljem mjerenja jačine odnosa između komponenti IK i ključnih pokazatelja uspješnosti IVO, za analizirani uzorak, a posebno:
 - i. Statistike (metrike) koje će mjeriti i pratiti uticaj internacionalizacije na uspjeh IVO iz zemalja uključenih u uzorak;
 - ii. Uključiti percepcije dva glavna stejkholdera (studenta i predavača/istraživača) kroz varijable Kvalitet akademskog života (KAŽ) za studente i Kvalitet radnog života (KRŽ), kao kategorije mjerenja učinka IVO;
- b. Izradi komparativne analize za četiri zemlje iz uzorka na osnovu ključnih pokazatelja uspješnosti nacionalnih sistema za inovacije, prepoznatih od strane European Innovation Scoreboard,
- c. Četiri (4) analize slučaja koje će biti posebno izrađene za: Crnu Goru, Sloveniju, Slovačku i Portugal, što do sada nije bio slučaj:
 - i. Analiza različitih praksi internacionalizacije, ograničenja i izazova za proces internacionalizacije u visokom obrazovanju, u zemljama u uzorku;
 - ii. Analiza stvaranja i podsticanja inovativnih djelatnosti u ovim zemljama;
 - iii. Uzorak čine zemlje čije bi se prakse mogle koristiti kao model strategije internacionalizacije visokog obrazovanja u Crnoj Gori;
 - iv. Analiza kako privatnih tako i javnih IVO u odabranim zemljama, koja može poslužiti kao okvir za najbolju praksu u oblasti internacionalizacije. Na osnovu pregledane literature i već urađenih anketa, većina uzoraka su samo javne institucije visokog obrazovanja, najčešće iz velikih i najrazvijenijih zemalja EU poput Njemačke, Francuske, kao i Poljske. Njihovi modeli nisu primjenljivi za internacionalizaciju drugih, manjih i manje razvijenih zemalja.
- d. Davanju predloga politika za internacionalizaciju visokog obrazovanja u Crnoj Gori, na bazi iskustva zemalja uključenih u uzorak, a koje sa Crnom Gorom dijele određene sličnosti. Na osnovu studijskih posjeta, javnim i privatnim univerzitetima u zemljama iz uzorka, biće obavljeni intervjui sa zvaničnim predstavnicima institucija, koji će razotkriti glavne podsticajne i ograničavajuće faktore internacionalizacije, kao i faktore motivacije naših ciljnih grupa za učešćem u programima mobilnosti. Takvi podaci biće od esencijalnog značaja za kreiranje predloga u kom pravcu dalji razvoj internacionalizacije IVO u Crnoj Gori treba usmjeravati. Takođe, kandidat će imati priliku da se neposredno upozna sa strukturom, organizacijom, internom, strateškom dokumentacijom ovih institucija što će biti više nego dragocjeno za ovo istraživanje. Posebna pažnja biće posvećena primjeni principa Evropske povelje za istraživače i Kodeksa zapošljavanja istraživača na univerzitetima, zvanog „Povelja i kodeks“ („Charter&Code“), koji su ključni dokumenti za podsticanje mobilnosti istraživača u Evropi, a koje je u Crnoj Gori, za sada, jedino primijenio Univerzitet Crne Gore.

Sve to doprinijeće kreiranju predloga politika za povećanje vidljivosti i prepoznatljivosti IVO u Crnoj Gori, što jeste jedan od doprinosa ove disertacije. Pored toga, korisno je i valorizovati dragocjeni ekonomski potencijal koji mobilnost istraživača u sebi ima, a koji se ogleda u stvaranju inovacija. Svaka inovacija potencijalno predstavlja novi proizvod ili uslugu koja može biti ponuđena tržištu. Tijesna je veza i sa preduzetništvom, jer najčešće inovacije pokreću osnivanje start-up preduzeća, koja zatim dovode do privrednog rasta u zemlji osnivanja.

Crna Gora, u čijoj ekonomiji se veliki akcenat stavlja na razvoj preduzetništva i osnivanje malih i srednjih preduzeća, upravo od snaženja naučnog sektora kroz mobilnost istraživača i povećanje inovativnosti, može očekivati i ostvarenje značajnih ekonomskih koristi, što predstavlja glavni društveno-ekonomski doprinos ove doktorske teze.

B5. Finansijska i organizaciona izvodljivost istraživanja

Kandidat Filip Petrović korisnik je stipendije za doktorska istraživanja Ministarstva nauke Crne Gore, ref. br. 3176, datum: 31.10.2019. godine. Finansijski i organizaciono istraživanje je optimalno programirano, te ne iziskuje dodanta finansijska sredstva, od već dodijeljenih, i moguće ga je sprovesti u skladu sa postavljenim vremenskim okvirom.

Komisija je mišljenja da Ekonomski fakultet Univerziteta Crne Gore u Podgorici može obezbijediti adekvatne organizacione uslove za realizaciju istraživanja neophodnog za izradu ove doktorske disertacije.

Mišljenje i prijedlog komisije

Prema mišljenju Komisije, doktorska disertacija kandidata mr Filipa Petrovića čiji je naslov „Uloga internacionalizacije u pozicioniranju univerziteta i podsticanju inovacija i nacionalne konkurentnosti“ predstavlja originalan i vrijedan naučno-istraživački poduhvat.

Predloženi sadržaj, metode i izabrana istraživačka strategija su naučno fundirani i inovativni, te kao takvi intrigiraju naučnu i profesionalnu zajednicu, uz očekivanje konkretnih, zanimljivih i korisnih rezultata u teorijskom i praktičnom smislu.

Kandidat je zadovoljio sve neophodne kriterijume i uspješno odbranio polazna istraživanja.

Komisija predlaže da se prihvati prijedlog doktorske disertacije mr Filipa Petrovića pod naslovom „Uloga internacionalizacije u pozicioniranju univerziteta i podsticanju inovacija i nacionalne konkurentnosti“ i odobri dalji rad na njoj.

Prijedlog izmjene naslova

/

Prijedlog promjene mentora i/ili imenovanje drugog mentora

/

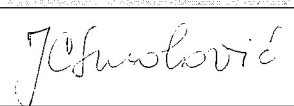
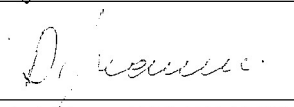

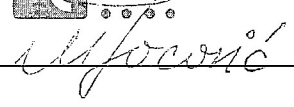
Planirana odbrana doktorske disertacije

2023. (zimski semestar)

Izdvojeno mišljenje

/

Ime i prezime

Napomena		
/		
ZAKLJUČAK		
Predložena tema po svom sadržaju odgovara nivou doktorskih studija.	DA	NE
Tema je originalan naučno-istraživački rad koji odgovara međunarodnim kriterijumima kvaliteta disertacije.	DA	NE
Kandidat može na osnovu sopstvenog akademskog kvaliteta i stečenog znanja da uz adekvatno mentorsko vođenje realizuje postavljeni cilj i dokaže hipoteze.	DA	NE
Komisija za ocjenu podobnosti teme i kandidata		
Doc. dr Julija Cerović Smolović, Ekonomski fakultet, Univerzitet Crne Gore, Crna Gora (Titula, ime i prezime, ustanova i država predsjednika komisije)		
Prof. dr Danijela Jaćimović, Ekonomski fakultet, Univerzitet Crne Gore, Crna Gora (Titula, ime i prezime, ustanova i država člana komisije)		
Prof. dr João Correia Leitao, Univerzitet Beira Interior, Portugalija (Titula, ime i prezime, ustanova i država člana komisije)	Assinado por: JOÃO CARLOS CORREIA LEITÃO Num. de Identificação: 09497601 Data: 2022.09.08 19:16:52+01'00'	
U Podgorici, 07.09.2022.		
	Prof. dr Mijat Jocović	

PRILOG

PITANJA KOMISIJE ZA OCJENU PODOBNOSTI DOKTORSKE TEZE I KANDIDATA	
Doc. dr Julija Cerović Smolović	1. Na osnovnu dosadašnje analize, sa kojom zemljom iz uzorka smatrate da će podaci prikupljeni iz Crne Gore imati najviše sličnosti, tj. koja varijabla intelektualnog kapitala će imati sličan uticaj na performanse institucija visokog obrazovanja u Crnoj Gori i u nekoj drugoj zemlji iz uzorka?
Prof. dr Danijela Jaćimović	1. Na Ekonomskom fakultetu radi se disertacija u kojoj je veliki dio istraživanja posvećen kvalitativnim metodama naučno-istraživačkog rada, zahvaljujući stipendiji Ministarstva nauke Crne Gore. U skladu sa vremenskim okvirima i planiranim studijskim posjetama, koje su snažno poremećene dosadašnjim tokom pandemije, rizikom od ponovne epidemije kovida-19, uz rizik prikupljanja podataka putem ankete, prof. Jaćimović je predložila da treba razmotriti mogućnost usmjeravanja istraživačkih napora ka kvalitativnoj analizi, koja bi trebalo da pruži veću podršku kvantitativnom dijelu rada.
Prof. dr João Correira Leitao	1. Tema rada je izuzetno akutelna, inovativna i zanimljiva za istraživanje. Kandidat je demonstrirao preduzetnički duh i spremnost da se temom i doktoratom bavi na valjan način, ocijenio je prof. Leitao. Ono što za njega predstavlja potencijalan rizik jeste prikupljanje podataka putem ankete iz četiri zemlje uzorka, koje sve predstavljaju zasebne entitete, ali vjeruje da ukoliko primarni podaci ne ispune očekivanja, sekundarni podaci mogu to nadomjestiti. Ipak polaže nade u uspješnost upitnika i kvantitativnu analizu kroz model strukturnih jednačina.
(Titula, ime i prezime člana komisije)	/
(Titula, ime i prezime člana komisije)	/
PITANJA PUBLIKE DATA U PISANOJ FORMI	
(Ime i prezime)	/
(Ime i prezime)	/
(Ime i prezime)	/

(Ime i prezime)	/
	/
	/
(Ime i prezime)	/
	/
	/
ZNAČAJNI KOMENTARI	
/	
/	
/	

OCJENA PODOBNOSTI DOKTORSKE TEZE I KANDIDATA

OPŠTI PODACI O DOKTORANDU	
Titula, ime i prezime	mr Filip Petrović
Fakultet	Faculty of Economics, University of Montenegro
Studijski program	Doctoral studies of Economics
Broj indeksa	D 07/16
Podaci o magistarskom radu	Title: Impact of Health Care on Economic Development, Scientific field: Economy of Public Sector, Faculty of Economics, University of Montenegro, Podgorica, 2014, GPA: 10.00 (A)
NASLOV PREDLOŽENE TEME	
Na službenom jeziku	„Uloga internacionalizacije u pozicioniranju univerziteta i podsticanju inovacija i nacionalne konkurentnosti“
Na engleskom jeziku	"The role of internationalization in positioning universities and fostering innovation and national competitiveness"
Datum prihvatanja teme i kandidata na sjednici Vijeća organizacione jedinice	02.06.2022. godine
Naučna oblast doktorske disertacije	Economics
Za navedenu oblast matični su sljedeći fakulteti	
Faculty of Economics, University of Montenegro	
A. IZVJEŠTAJ SA JAVNE ODBRANE POLAZNIH ISTRAŽIVANJA DOKTORSKE DISERTACIJE	
Public defense of the initial doctoral research of the candidate MSc Filip Petrovic was organized at the Faculty of Economics, University of Montenegro, in Podgorica (Room <i>Tempus</i>), on Tuesday, July 19, 2022, starting from 09:00 o'clock, before the Commission: Doc. Dr. Julija Cerović Smolović (President of the Commission), Prof. Dr. Danijela Jacimović (mentor) and Prof. Dr. João Correira Leitao (commentor). President of the Commission, Doc. Dr. Julija Cerović Smolović, introduced the candidate and members of the Commission to the procedure of defense and gave her word to candidate to present the results of his work so far and the conclusions he reached during the initial research. The candidate explained the topic, presented the results of the initial research and presented a detailed research plan that includes goals, hypotheses, methodology, expected scientific contribution and consulted literature. The presentation of the candidates was followed by an academic discussion, comments and questions from the Members of the Commission, which are provided in the annex. The Commission, taking into account the quality of the initial research and the quality of defense, unanimously decided that the candidate successfully defended the initial research. The	

defence of the initial research was completed at 10:40 a.m.

B. OCJENA PODOBNOSTI TEME DOKTORSKE DISERTACIJE

B1. Explanation of the Topic

The thesis explores the contribution of different dimensions of the intellectual capital (IC) of higher education institutions (HEIs) to their performance and their fostering of innovation and national competitiveness.

Universities are important in a society and they play a fundamental role in social, economic, cultural and political development of a country (Shahbazi et al. 2011). The total intellectual capital of HEIs (ICHEI) can be explained as all the intangible assets, including processes, innovative capacities, patents, tacit knowledge and abilities, talents and skills of their members, recognition by society, and networks and contacts of their collaborators (Ramírez and Gordillo 2014, Rossi et al. 2018, Veltri et al. 2014; Secundo et al. 2015; Pedro et al. 2019, Yu et al. 2009). It plays an important role and influences the HEIs' performance, providing them the competitive advantage. (More in section literature overview)

Positioning of universities, i.e., the performance, could be measured by rankings developed by international bodies, among which The Academic Ranking of World Universities (ARWU) and the Times Higher Education World University Rankings (THE) are two of the international HEI rankings most known and reliable. The performance of the HEIs, within those ranking lists, is evaluated and personified through: teaching, research, internationalization and knowledge transfer.

Although the international aspects of higher education (dissemination of research results, individual mobility of students and researchers, export of higher education systems) were recorded between the 18th and 19th centuries (De Wit and Merckx, 2012), the internationalization of universities is a phenomenon that needs further research and investigation. It implies the development of high-talented, scientific, human potential, and has the particular importance to the creation and development of IC, especially in small economies, such as Montenegro. Internationalization is one of the most important values in HEIs' performance standards (Bas et al. 2017). It can be explained as an integration of international and intercultural dimension into the purpose of teaching, research and service provision of the HEIs (Knight, 2004, Childress, 2009). With the rising issue of funding, the category which also takes on significance is the knowledge transfer. The knowledge transfer, together with the internationalization, is a strategic issue, that provides funding for the HEIs' development and it implies the activities that generate or exploit knowledge outside of the academia (Pedro, Alves, Leitão, 2020).

Competition in the higher education market has put universities in a struggle to always find different means to attract more students, but also excellent scientists – lecturers and researchers, which are being recognized as the HEIs' main stakeholders. Influenced by globalization, internationalization has found as a way to give universities a higher quality of work, and thus a better position in the higher education market.

That is why small and yet not enough developed countries, especially the ones where universities play a dominant role within the innovation activity, such as Montenegro, should pay a special attention the internationalization and the knowledge transfer. The better practice of

internationalization leads to better positioning of HEIs in the rankings, which attracts more students and researchers, which increases the intellectual capital of the HEIs and potential to generate innovation which stimulates the level of the competitiveness of the country in the final. Therefore, the thesis will focus on the internationalization of HEIs and their role in the international positioning of universities and fostering innovation and national competitiveness in Montenegro, based on the experiences of selected countries: Slovenia, Slovakia, and Portugal. According to official data for 2021, available on the European Innovation Scoreboard (EIS), all four countries (Montenegro, Slovenia, Slovakia and Portugal) have in common that innovation growth is based on information technology, with an indispensable component - human resources, which provides a starting point for case studies and transfer of experiences from selected countries to Montenegro.

In addition, Montenegro and Slovenia share their experience from the past, as both countries were once members of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia. In this regard, the development path of Slovenia, which is now a member of the EU, is of special importance for Montenegro, and examining the internationalization of their universities and opening to Europe and the world, while preserving national culture and language, can contribute to the development of Montenegrin HEIs. What EIS recognizes as Slovenia's strength is cooperation with society, which is of special importance for Montenegro, and especially our HEIs. According to EIS, recently Slovenia has also been recognized as a leader in public-private and international scientific co-publishing.

Apart from human resources and information technologies, the strength of Slovakia recognized by the EIS is the environmental sustainability. Montenegro has been declared as an ecological state since 1991 and, as a growing tourist destination, it must take special care of preserving its natural resources, so innovations must not harm the quality of the environment. Slovakia's experience, with this regard, can contribute to Montenegro in the segment of strengthening national competitiveness. In recent years, Slovakia's innovation potential has also increased in the field of tertiary education, international scientific co-publishing and the most cited publications.

Portugal is a country with a much longer history of EU membership (since 1986) and represents a model of internationalization that could be used as the ultimate goal. In addition to the use of information technology, EIS recognizes attractive research systems as well as digitalization as Portugal's strength. According to the EIS, the top three indicators for Portugal's innovation potential include: foreign doctoral students, international scientific cooperation (co-publishing) and the mobility of scientific and technological staff, especially inter-sectoral mobility. All of the above is what Montenegrin HEIs, as bearers of innovation activity in Montenegro, should strive for.

Montenegro's higher education development strategy has made internationalization as one of the priorities that higher education institutions should put their focus on. However, although there is documentation, at the national and institutional level, which encourages the mobility of researchers, low results have been noted in practice, both for inward and outward mobility.

Our universities also have a problem with internationalization, visibility, recognition and positioning in the area of higher education, as well as science and research, in Europe. Also, HEIs in Montenegro are behind their competitors from Western European countries and additional efforts need to be made to engage our domestic researchers in the international course of science and research.

In the Final Report of Mapping Montenegro's economic, innovative and scientific potential, prepared for the Ministry of Science by independent expert Hugo Hollanders, in March 2018, it has been emphasized that our country's innovative potential is close to average, while scientific potential is on the rise.

The enactment of the Law on Innovative Activities in Montenegro created an institutional framework for the innovation system, defined the structure and relations of institutions, and created preconditions for managing the innovation system in Montenegro. Data available in the Strategy for Innovative Activities for the period 2016-2020 are showing that in Montenegro, scientific and innovative activities are being performed by 58 licensed scientific and research institutions, dominantly by faculties and three universities in Montenegro, which clearly indicates that universities and employees - scientific and research staff, are the bearers of the idea of economic development based on the economy of knowledge and innovation.

The key challenges, recognized by the Strategy of Innovative Activities and the Strategy for Development of Higher Education, relate to strengthening human potential for science and research in the form of increasing the number of researchers and innovators, greater internationalization of Montenegrin HEIs, as well as increased participation in EU programs that encourage innovation and technological development, while the Strategy for Innovative Activities puts on special emphasis on the commercialization of research and the placement of ideas on the market, but as well on the development of the mobility of researchers and internationalization in Montenegrin universities, and the adoption and implementation of the Principles of the European Charter for Researchers and the Code of Conduct for the Recruitment of Researchers in universities.

B2. Research Goal and Hypotheses

The aim of this doctoral thesis is to measure the impact and importance of the HEIs' Intellectual Capital components (Innovation Potential, Internal Potentials for Management of Knowledge; Cooperation with Society) on the universities' performance (Teaching, Research, Internationalization, Knowledge Transfer, Quality of Academic and Work Life).

Based on gained results, the aim is to create and suggest a model of internationalization for HEIs in Montenegro, which will lead to their better positioning in the rankings, and also will have a positive and encouraging impact on the level of innovation in the country and thus the level of national competitiveness.

The thesis research would have 2 components:

- a quantitative approach, and
- a qualitative approach.

A quantitative (statistical) approach would investigate in what way the components of IC interact with HEIs' Key Performance Indicators (KPI): Teaching, Research, Internationalization, Knowledge Transfer and, Quality of Academic/Work Life, based on the perception of HEIs' main stakeholders - students and lecturers/researchers. Related to that, the following research question would be addressed:

RQ: Which component of the HEIs' intellectual capital makes the greatest impact on the HEIs' key performance indicators?

The approach will look for intangible connections, with an aim to make a pioneering contribution to better understanding of whether the Intellectual Capital of HEIs makes an impact on its performance, including a more subjective dimension related to the perceptions of students and lecturers/researchers. The performance of HEIs is measured through: teaching, research, internationalization and knowledge transfer, according to the components and indicators used by reliable rankings of the universities – ARWU, Academic Ranking of World Universities by Shanghai Ranking Consultancy, and the THE – Times Higher Education World University Rankings; but as well with: Quality of Academic Life (QAL), according to Pedro et al. (2016); and Quality of Work and Life, according to Sirgy et al. (2001) and Parsa et al. (2014).

H1: Innovation Potential is positively and statistically significantly related to HEIs' performance, according to perceptions of stakeholders.

Explanation: HEIs' Innovation Potential represents all the most valuable human resources, personified in staff (Shehzad et al., 2014). Lecturers and researchers' human capital derive from their teaching capacities and research competences (Cricelli et al. 2018). Stakeholders perceive human capital as a source of internal and external knowledge creation (Barbosa et al. 2016). Human resources are the most important factor determining HEIs' higher performance (Zlate and Enache 2015), especially in HEIs directed towards research and innovation (Cricelli et al. 2018). Innovation potential is highly important to HEIs and may be (or not) directly interconnected with their levels of performance in different contexts.

H2: Internal Potential for Management of Knowledge is positively and statistically significantly related to HEIs' performance, according to perceptions of stakeholders.

Explanation: HEIs' IMK activities include all explicit knowledge interrelated with the internal organizational processes of promotion, communication and management of knowledge, which spans organizational aspects and technological resources (Pedro et al., 2019). HEIs' IMK activities correspond to the knowledge that emerges from internal organizational processes (Cricelli et al., 2018), while also deriving from management of the internal relationships between technological components and organizational culture (Ramírez Córcoles et al. 2011). Chatterji and Kiran (2017) address the relationship between HEI performance and Intellectual Capital, finding that IMK activities have a positive effect on the HEIs performance. R&D Activities provide support for HEIs' human resources and have a positive influence on performance (Shehzad et al., 2014).

H3: Cooperation with Society is positively and significantly related to HEIs' performance, according to perceptions of stakeholders.

Explanation: HEIs' Cooperation with Society extends across the institutional relationships built up and maintained between HEIs and non-academic partners (e.g., companies, local government, society), and stakeholders' perceptions of the institution (e.g. image, reputation, trustworthiness) (Pedro et al. 2019). Cooperation with Society incorporates the relations between the organization and its environment (e.g., Alcaniz et al. 2011), and these networks with external

entities and organizations represent the basic component of HEIs' Cooperation with Society (Ramírez et al. 2007). Cooperation with Society has a direct and significant effect on HEIs' performance from Indonesia (Angraini et al. 2018), as well on HEIs from India (Chatterji and Kiran 2017), but that is not the case with the HEIs from Pakistan (Shehzad et al., 2014). While R&D activities are of great importance to HEIs, despite varying according to the different countries, Cooperation with Society can play a role in determining HEIs' performance.

B3. Methodology and Research Plan

Modern practice of science requires a combination of precisely defined research question and selection of appropriate methods, cohesion of several scientific disciplines, with satisfied European standards of scientific work, thus ensuring the innovative potential of the dissertation. The research will be done by using both quantitative and qualitative analyses. In this regard, the following is shown the research approach that will be applied, so that the expected outcomes and goals are achieved:

A quantitative approach:

➤ Data collection

- a. By working with mentors, the candidate will compile a corresponding questionnaires that are relevant to EU universities, suitable for the countries in the sample, especially Montenegro. Questionnaires that will be used for data collection are with structured and closed questions and a 7-point Likert scale. One questionnaire will be intended for students, and another one for lecturers/researchers.

At the beginning, of both questionnaires, there will be three sections, and thirty-two (32) questions in total, related to the HEIs' Intellectual Capital, where students, or lecturers/researchers will indicate the level of agreement they attribute to each of the items indicated to measure the intellectual capital of the institution where they study or work. As it was mentioned earlier, there are three components of IC, so each of them will be treated within the questionnaires:

- i. Innovation Potential (11 questions, per each questionnaire),
 - ii. Internal Potential for Management of Knowledge (11 questions, per each questionnaire);
 - iii. and Cooperation with Society (10 questions, per each questionnaire).
- b. As it was pointed out before, the main activity of this research is to examine the impact of the IC components on the performance of the HEIs; questionnaires will treat the "Performance" categories as following:
 - i. Teaching, environment and learning - 3 questions per each questionnaire;
 - ii. Research (volume, revenue and reputation) – 5 questions per each questionnaire;
 - iii. Internationalization (students, staff and research) – 3 questions per each questionnaire;
 - iv. Knowledge and technology transfer – 1 question per each questionnaire;
 - v. Academic quality of life for students – with 39 questions,

- vi. Quality of life in the workplace, for professors and researches, with 16 questions.
- c. To collect the necessary data, a stratified sample composed of four strata (Montenegro, Slovenia, Slovakia and Portugal) will be used from which a simple random sample will be selected. The sample will cover approximately 800 students and 600 lecturers/researchers, from European public and private universities; The sample will consist of European HEIs, which deal with teaching and research, as well as the organization of study programs at different levels of study, and will try to meet other criteria, such as gender equality, different age structures, students of all three levels of study and lecturers/researchers of different levels of promotion. In other words, it will be taken into account that the gender structure, representation in the years of study and age structure - both for students and lecturers, in all strata, stays harmonized with the same shares at the population level. These data will be provided from student and lecturer databases, from the mentioned universities. Also, following the methodology of the aforementioned research (Pedro et al. 2019) where the study included 738 surveyed students and lecturers at the level of HEIs from Portugal, and comparing the level of population and number of students in other countries (Slovakia, Slovenia and Montenegro), the estimated number of surveyed students and lecturers for these countries would be as follows: 401 for Slovakia, 155 for Slovenia and 50 for Montenegro. Collectively, this is just under 1400 respondents, roughly divided into 800 students and 600 lecturers, as noted earlier.
- d. The questionnaires will be made in electronic form and will be distributed through available communication channels to our target groups during the study visits of the candidates, but also through the association "TEPSA" and its partners.

➤ **Methodology**

- e. For this purpose, the Structural Equation Model (SEM) will be developed to examine the impact of the chosen variables on the performance of the HEIs; The SEM is a well-known multivariate statistical analysis model that provides robust use in social sciences (Cunningham, 2008; Pearl, 2000), specifically when dealing with multiple observed variables. It is useful in testing theories that contain multiple equations involving dependence relationships (Hair et al., 2016). The model can be used as a confirmatory technique, as well as exploratory analysis (Schreiber et al., 2006). Prior to the models, the reliability analysis will be conducted showing whether the data is appropriate for the SEM. The Kayser–Meyer–Olkin (KMO) measure of sampling adequacy and Bartlett's test of sphericity will be applied, as well as the Cronbach alpha (the reliability coefficients);
- f. The structural equation models will be estimated by the maximum likelihood estimation method with an R package or SPSS. Also, all calculations will be done with the R package and SPSS.
- g. Two SEM models will be estimated: one for students (M1) and the other for lecturers/researchers (M2). As there is a second-order construct (Performance) in both models, this analysis adopts a two-step approach (Wright et al., 2012): (i) only treating the first-order constructs of M1 and M2 (models M1a and M2a) and (ii) calculating the models after incorporating the aggregate scores as indicators of second-order constructs

(Models M1b and M2b).

A qualitative approach:

Case study analyses of internationalization of 8 universities in total (4 from the private sector and 4 from the public sector; 2 universities per each country) from 4 countries: Slovenia, Slovakia, Portugal and Montenegro:

- a. Analysis of various practices of internationalization, constraints and challenges for the process of internationalization in higher education, in the countries in the sample;
- b. Analysis of the national reports on innovation performance, based on the official research and data, from European Innovation Scoreboard: https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/innovation/scoreboards_en which provides Key Performance Indicators and a comparative analysis of innovation performance in EU countries, other European countries, and regional neighbours. It assesses the relative strengths and weaknesses of national innovation systems and helps countries identify areas they need to address, which supports our quantitative analysis, and gives ground to explain the impact of universities on stimulating national competitiveness and innovations;
- c. Analysis of creating and encouraging innovative practices in these countries;
- d. The sample consists of countries whose practices could be used as a model of the strategy for internationalizing higher education in Montenegro;
- e. This part of the research will be conducted through the study of a doctoral candidate, of 2-3 months in each of the countries mentioned;

The benefits of mobility at selected countries are recognized because of the following reasons:

- f. Primarily, **Slovenia** and Montenegro are small countries, the former Yugoslav republics, which have had an institutionally similar R&D system in the past, but still have limited human and financial resources and are trying to integrate as much as possible into the European Research Area, while Slovakia is also a smaller country in Europe, with a similar past and experiences from communism and socialism. These similarities indicate that there is room for cooperation, and that possibly some of their solutions in the design of institutions and scientific research system in the country, may be important for Montenegro. Slovenia has tried to apply different approaches, through the establishment of institutions to support the promotion of entrepreneurship (technology parks, incubators, centers of excellence, competence centers, etc.), and the application of various instruments, but Slovenian experience shows that some of these policies have been successful, while others didn't manage to produce the expected results, especially not in the area of economic growth and competitiveness. Although the Slovenian indicators of research results achieved even above the EU average, the results achieved by applying innovations in terms of increasing high-tech exports or value-added, are below expectations. The fact that Slovenia has often followed and applied the recommended best practice at the EU level makes the Slovenian experience very relevant for Montenegro. On the one hand, Slovenian mistakes can be avoided, and on the other hand, a more optimal innovation policy can be designed. This would help the transition to an economy, ie a knowledge-based society, with a national innovation system that best suits the country's capabilities and that would best support the business sector, and

especially its export component;

- g. On the other hand, **Slovakia** is one of the most sought-after destinations for research mobility, which makes these universities attractive for examining the applied organizational model. A comparative analysis of these two universities will clearly indicate the correct segments of the organization and give a clear signal in which direction the further development and organization of Montenegrin higher education institutions should move. In addition, as the University of Montenegro and the University of Ljubljana, as well as Comenius University in Bratislava, are members of the first trans-European Association for Economic Integration Issues "TEPSA", cooperation in this dissertation will enable the acquisition of broader knowledge available within this "think- tank" organizations, and important for better positioning in the European Research Area, which further refines this doctoral project and gives a stronger effect of the planned mobility;
- h. The University of Beira Interior in **Portugal** is also a highly internationalized institution of higher education, from which it is ideal to do the planned study for Portugal, a relatively geographically small and old EU member state. The similarity with Montenegro is the fact that it is a Mediterranean country, which inherits traditional, family values, which Montenegrin researchers most often cite as the reason why they do not participate in mobility programs. Precisely, the desire and intention are to examine how the Portuguese, who start from a similar cultural situation, still managed to motivate their researchers to be mobile and to attract foreign, external scientific potentials to come to their institutions. In Portugal, HEIs have recently experienced intense internationalization processes with rising results in the production and dissemination of knowledge, scientific research, international mobility and academic cooperation (Heitor and Horta 2011).

B4. Expected Scientific Contribution

Through the proposed original and innovative research approach, the contribution of this scientific research is reflected in:

- a. The thesis will develop following statistics (metrics), with an aim to measure the strength of the relationship among Intellectual Capital components and Key Performance Indicators of the HEIs, for analysed sample, and in particular:
- i. Statistics (metrics) for countries that will measure and monitor the impact of internationalization on the success of the institutions involved in the sample;
 - ii. Add perceptions of the two main stakeholders (lecturers/researchers and students) thorough the variables Quality of Academic Life (QAL) for students, and Quality of Work Life (QWL), as the performance categories;
- b. Comparative Analysis for the four countries from the sample, based on the Key Performance Indicators for the national innovation performance, recognized by European Innovation Scoreboard;

- c. Four (4) Case Study Analysis that will be conducted for: Montenegro, Slovenia, Slovakia and Portugal, which has not been the case, so far:
- i. Analysis of various practices of internationalization, constraints and challenges for the process of internationalization in higher education, in the countries in the sample, with special attention to the gained significant variables through qualitative research;
 - ii. Analysis of creating and encouraging innovative practices in these countries;
 - iii. The sample consists of countries whose practices could be used as a model of the strategy for internationalizing higher education in Montenegro;
 - iv. Analysis of both private and public institutions of higher education in 4 selected countries, that can use as a framework for the best practice in area of internationalization. Based on the reviewed literature and taken surveys, the majority of the sample is only public institutions of higher education, most often from the big and the most developed EU countries – Germany, France and Poland. Their models are unapplicable for the internationalization of other smaller and less developed countries.
- d. Conceding policy proposals for the internationalization of higher education in Montenegro, based on the experience of the countries included in the sample, which share certain similarities with Montenegro. Based on study visits to public and private universities in the sample countries, interviews will be conducted with official representatives of institutions, which will reveal the main motivating and limiting factors of internationalization, as well as motivating factors of our target groups to participate in mobility programs. Such data will be essential for creating proposals in which direction the further development of IVO internationalization in Montenegro should be directed. Also, the candidate will have the opportunity to get directly acquainted with the structure, organization, internal, strategic documentation of these institutions, which will be more than valuable for this research. Special attention will be paid to the application of the principles of the European Charter for Researchers and the Code of Employment of Researchers at Universities, called the "Charter & Code", which are key documents for encouraging the mobility of researchers in Europe. only applied by the University of Montenegro.

All this will improve the creation of policy proposals to increase the visibility of HEIs in Montenegro, which is one of the main contributions of this dissertation. In addition, it is useful to valorise the valuable economic potential that mobility of researchers has, which is reflected in the creation of innovations. Every innovation potentially represents a new product or service that can be offered to the market. There is also a close connection with entrepreneurship, because most often innovations trigger the establishment of start-up companies, which then lead to economic growth in the country of establishment.

Montenegro, in whose economy great emphasis is placed on the development of entrepreneurship and the establishment of small and medium enterprises, can expect significant economic benefits from strengthening the scientific sector through mobility of researchers and increasing innovation, which is the main socio-economic contribution of this doctoral thesis.

B5. Financial and Organizational Feasibility of Research

Candidate Filip Petrovic is a beneficiary of the scholarship for doctoral research of the Ministry of Science of Montenegro, ref. no. 3176, date: 31.10.2019. Financial and organizational research is optimally programmed, and does not require additional funding, from already allocated, and can be carried out according to the timeframe set.

It shines a light on the notion that the Faculty of Economics of the University of Montenegro in Podgorica can provide adequate organizational conditions for the realization of the research necessary for the development of this doctoral dissertation.

Mišljenje i prijedlog komisije

According to the Commission, the doctoral dissertation of the candidate MSc Filip Petrovic, titled: "The role of internationalization in positioning universities and fostering innovation and national competitiveness" is an original and valuable scientific research venture.

The proposed content, methods and selected research strategy are scientifically funded and innovative, and as such intrigue the scientific and professional community, with the expectation of concrete, interesting and useful results in theoretical and practical terms.

The candidate met all the necessary criteria and successfully defended the initial research.

The Commission proposes to accept the proposal of Mr Filip Petrovic's PhD dissertation titled "The role of internationalization in positioning of universities and fostering innovation and national competitiveness" and authorizing further work on it.

Prijedlog izmjene naslova

/

Prijedlog promjene mentora i/ili imenovanje drugog mentora

/

Planirana odbrana doktorske disertacije

2023. (winter semester)

Izdvojeno mišljenje

/

Ime i prezime

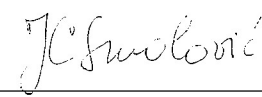
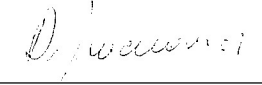
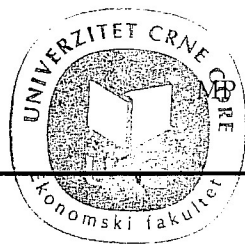

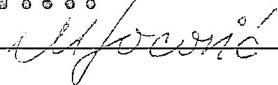
Napomena

/

ZAKLJUČAK

The content of the proposed topic corresponds to the level of doctoral studies.	YES	NO
The topic is an original scientific research paper that meets the international criteria of dissertation quality.	YES	NO
Based on his own academic quality and acquired knowledge, the candidate can , with adequate mentoring, realize the set goal and prove the hypotheses.	YES	NO

Komisija za ocjenu podobnosti teme i kandidata

Doc. dr Julija Cerović Smolović, Ekonomski fakultet, Univerzitet Crne Gore, Crna Gora (Titula, ime i prezime, ustanova i država predsjednika komisije)	
Prof. dr Danijela Jaćimović, Ekonomski fakultet, Univerzitet Crne Gore, Crna Gora (Titula, ime i prezime, ustanova i država člana komisije)	
Prof. dr João Correia Leitao, Univerzitet Beira Irá, Portugalija (Titula, ime i prezime, ustanova i država člana komisije)	Assinado por: JOÃO CARLOS CORREIA LEITÃO Num. de Identificação: 09497601 Data: 2022.09.08 19:16:06+01'00'
U Podgorici, 07.09.2022.	
	CARTÃO DE CIDADÃO Prof. dr Mijat Jocović

PRILOG

PITANJA KOMISIJE ZA OCJENU PODOBNOSTI DOKTORSKE TEZE I KANDIDATA	
Doc. dr Julija Cerović Smolović	1. On the basis of the previous analysis, with which country from the sample do you think the data collected from Montenegro will have the most similarities, i.e. which variable of intellectual capital will have a similar impact on the performance of higher education institutions in Montenegro and in another country from the sample?
Prof. dr Danijela Jaćimović	1. A dissertation is being done at the Faculty of Economics, in which a large part of the research is devoted to qualitative methods of scientific work, thanks to a scholarship from the Ministry of Science of Montenegro. In accordance with the time frames and planned study visits, which have been strongly disrupted by the current pandemic, the risk of a re-epidemic of covid-19, along with the risk of collecting data through a survey, prof. Jaćimović proposed that the possibility of directing research efforts towards qualitative analysis should be considered, which should provide greater support to the quantitative part of the work.
Prof. dr João Correia Leitao	1. The topic of this doctoral thesis is extremely acute, innovative and interesting for research. The candidate demonstrated an entrepreneurial spirit and willingness to deal with the topic and the doctorate in a valid way, assessed prof. Leitao. What poses a potential risk to him is the collection of survey data from the four sample countries, all of which represent separate entities, but he believes that if the primary data does not meet expectations, the secondary data can make up for it. However, he hopes for the success of the questionnaire and quantitative analysis through the Structural Equation Model.
(Titula, ime i prezime člana komisije)	/
(Titula, ime i prezime člana komisije)	/
(Titula, ime i prezime člana komisije)	/
PITANJA PUBLIKE DATA U PISANOJ FORMI	

(Ime i prezime)	/
	/
	/
(Ime i prezime)	/
	/
	/
(Ime i prezime)	/
	/
	/
ZNAČAJNI KOMENTARI	
/	
/	
/	

Na osnovu člana 32 stav 1 tačka 14 Statuta Univerziteta Crne Gore, u vezi sa članom 34 Pravila doktorskih studija (Bilten br.513/20), Senat Univerziteta Crne Gore, u postupku razmatranja prijedloga Vijeća Ekonomskog fakulteta i na prijedlog Odbora za doktorske studije, na sjednici održanoj 4.7.2022. godine, donio je sljedeću

ODLUKU

I

Imenuje se Komisija za ocjenu prijave doktorske disertacije kandidata mr Filipa Petrovića, u sastavu:

1. Dr Danijela Jaćimović, redovna profesorica Ekonomskog fakulteta Univerziteta Crne Gore,
2. Dr Joao Correia Leitao, vanredni profesor Univerziteta Beira Interior Kovilja, Portugalija, i
3. Dr Julija Cerović Smolović, docentkinja Ekonomskog fakulteta Univerziteta Crne Gore

II

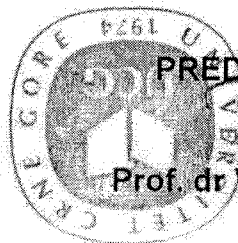
Student je obavezan da pred komisijom za ocjenu prijave doktorske disertacije javno obrazloži ciljeve i očekivane rezultate, odnosno izloži istraživački program sa uslovima za uspješan završetak disertacije, u roku od 30 dana od dana imenovanja komisije.

Komisija je dužna da izvještaj koji sadrži ocjenu prijave doktorske disertacije Vijeću organizacione jedinice Univerziteta, u roku od 10 dana od dana javnog izlaganja studenta.

III

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 03- 1219/2
Podgorica, 4.7.2022. godine

PREDSJEDNIK SENATA

Vladimir Božović
Prof. dr Vladimir Božović, rektor

Na osnovu člana 33 Zakona o upravnom postupku ("Službeni list CG", br. 56/14, 20/15, 40/16 i 37/17) i službene evidencije, a po zahtjevu Petrović Dragan Filip, izdaje se

POTVRDA O STUDIRANJU

Student **Petrović Dragan Filip**, rođen **13-10-1989** godine u mjestu **Podgorica**, opština **Podgorica**, Republika **Crna Gora**, upisan je studijske **2016/17** godine, u **I** godinu studija, kao student koji se **samofinansira** na **akademske doktorske studije**, studijski program **EKONOMIJA**, koji realizuje **EKONOMSKI FAKULTET** - Podgorica Univerziteta Crne Gore u trajanju od **3 (tri)** godine sa obimom **180** ECTS kredita.

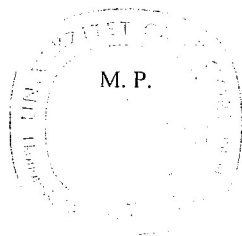
Studijske **2016/17** godine prijavio je *da sluša* **5** predmeta sa **60.00** (šezdeset) ECTS kredita.

Po prvi put iz **I (prve)** godine, prijavio je *da sluša* **5** predmeta sa **60.00** (šezdeset) ECTS kredita, što iznosi 100.00% od ukupnog broja ECTS kredita u **I** godinu.

Saglasno Statutu Univerziteta Crne Gore, **Petrović Dragan Filip** je po prvi put prijavio *da sluša* **više od 2/3**, odnosno **66,67% (šezdesetšest 67/100 %)**, od ukupnog broja ECTS kredita sa **I** godine i studijske **2016/17** ima **status redovnog studenta** koji se **samofinansira**.

Uvjerjenje se izdaje na osnovu službene evidencije, a u svrhu ostvarivanja prava na: (dječji dodatak, porodičnu penziju, invalidski dodatak, zdravstvenu legitimaciju, povlašćenu vožnju za gradski saobraćaj, studentski dom, studentski kredit, stipendiju, regulisanje vojne obaveze i slično).

Broj: 22 / 10 -
Podgorica, 20.10.2022 godine

SEKRETAR,

Na osnovu člana 33 Zakona o upravnom postupku ("Službeni list CG", br. 56/14, 20/15, 40/16 i 37/17), člana 115 Zakona o visokom obrazovanju ("Službeni list CG", br. 44/14, 52/14, 47/15, 40/16, 42/17, 71/17, 55/18, 3/19, 17/19, 47/19, 72/19, 74/20 104/21) i službene evidencije, a po zahtjevu studenta Petrović Dragan Filip, izdaje se

UVJERENJE O POLOŽENIM ISPITIMA

Student **Petrović Dragan Filip**, rođen **13-10-1989** godine u mjestu **Podgorica**, opština **Podgorica**, Republika **Crna Gora**, upisan je studijske **2016/2017** godine, u **I** godinu studija, kao student koji se **samofinansira na doktorske akademske studije**, studijski program **EKONOMIJA**, koji realizuje **EKONOMSKI FAKULTET - Podgorica** Univerziteta Crne Gore u trajanju od **3 (tri)** godine sa obimom **180** ECTS kredita.

Student je položio ispite iz sljedećih predmeta:

Redni broj	Semestar	Naziv predmeta	Ocjena	Uspjeh	Broj ECTS kredita
1.	1	MAKROEKONOMIJA	"A"	(odličan)	15.00
2.	1	MIKROEKONOMSKA ANALIZA	"A"	(odličan)	15.00
3.	2	EKONOMETRIJA	"C"	(doobar)	10.00
4.	2	SAVREMENE EKONOMSKE TEORIJE	"A"	(odličan)	10.00
5.	2	UPRAVLJANJE PROMJENAMA	"B"	(vrlodobar)	10.00

Zaključno sa rednim brojem **5**.

Ostvareni uspjeh u toku dosadašnjih studija je:

- srednja ocjena položenih ispita "A" (**9.50**)
- ukupan broj osvojenih ECTS kredita **60.00** ili **100.00%**
- indeks uspjeha **9.50**.

Uvjerenje se izdaje na osnovu službene evidencije, a u svrhu ostvarivanja prava na: (dječji dodatak, porodičnu penziju, invalidski dodatak, zdravstvenu legitimaciju, povlašćenu vožnju za gradski saobraćaj, studentski dom, studentski kredit, stipendiju, regulisanje vojne obaveze i slično).

Broj: 22 / 10 -
Podgorica, 20.10.2022 godine

SEKRETAR,